

Skýrsla

innviðaráðherra um framkvæmd svæðisbundinnar flutningsjöfnunar á árinu 2023, sbr. 10. gr. laga um svæðisbundna flutningsjöfnun, nr. 160/2011.

Skýrsla þessi er unnin í samræmi við 10. gr. laga nr. 160/2011 um svæðisbundna flutningsjöfnun. Þar segir að ráðherra skuli árlega gefa Alþingi skýrslu um þróun flutningskostnaðar skv. II. kafla, fjölda umsækjenda á styrktímabilinu, fjölda samþykkrar styrkumsókna, heildarfjárhæð styrkveitinga og fjárhæð tíu hæstu styrkja, flokkað eftir tegund framleiðslu. Upplýsingarnar skulu jafnframt vera sundurliðaðar eftir framleiðslustarfsemi og styrksvæðum. Í skýrslunni skal einnig fjallað um flutningsjöfnunarstyrki til söluaðila olíuvara skv. III. kafla, fjölda umsækjenda á styrktímabilinu, fjölda samþykkrar styrkumsókna, heildarfjárhæð styrkveitinga og fjárhæð tíu hæstu styrkja. Upplýsingarnar skulu jafnframt vera sundurliðaðar eftir landshlutum.

1. Svæðisbundin flutningsjöfnun

Lög um svæðisbundna flutningsjöfnun nr. 160/2011 tóku gildi þann 1. janúar 2012 og var markmið laganna að styðja við framleiðsluþæð og atvinnuuppbyggingu á landsbyggðinni með því að jafna flutningskostnað framleiðenda sem staðsettir eru fjarri innanlandsmarkaði eða útflutningshöfn og búa við skerta samkeppnisstöðu vegna hærri flutningskostnaðar en framleiðendur staðsettir nær markaði. Flutningsjöfnunarstyrkir til framleiðenda voru fyrst veittir á árinu 2013 vegna flutningskostnaðar á árinu 2012 og voru slíkir styrkir veittir í ellefta skipti á árinu 2023 og er fjallað um þá í 2. kafla.

Þann 1. janúar 2022 tóku gildi lög nr. 89/2020 um breytingu á lögum um svæðisbundna flutningsjöfnun nr. 160/2011, með síðari breytingum (niðurlagning flutningsjöfnunarsjóðs olíuvara). Við lög um svæðisbundna flutningsjöfnun bættist við nýr kafla um flutningsjöfnunarstyrki vegna sölu olíuvara og nýtt markmið um að veita styrki til að tryggja framboð olíuvara með því að jafna flutningskostnað á olíuvörum sem eru til notkunar innan lands til svæða sem búa við skerta samkeppnisstöðu vegna landfræðilegra og lýðfræðilegra aðstæðna. Flutningsjöfnunarstyrkir vegna sölu olíuvara voru í annað skipti veittir á árinu 2023 vegna flutningskostnaðar á árinu 2022 og er fjallað um þá í 3. kafla.

2. Flutningsjöfnunarstyrkir til framleiðenda

Í ársbyrjun 2023 hófst undirbúningur vegna umsókna um flutningsjöfnunarstyrki vegna flutningskostnaðar á árinu 2022. Um flutningsjöfnunarstyrki gilda lög nr. 160/2011 um svæðisbundna flutningsjöfnun. Er þetta er í ellefta skipti sem slíkir styrkir eru veittir á Íslandi. Fjárheimildir ársins voru 166,6 m.kr. og voru 164,4 m.kr. greiddar til styrkþega. Heildarfjárhæð samþykkrar styrkumsókna var 300,9 m.kr. og því er útgreiðsluhlutfallið 54,6%.

Opnað var fyrir rafrænar umsóknir þann 1. febrúar 2023 en umsóknarfrestur er til 31. mars ár hvert fyrir næstliðið almanaksár. Alls bárust 87 umsóknir, þar af 80 vegna framleiðslustarfsemi í C-bálki en 7 vegna grænmetisræktunar í A-bálki. Er þetta aðeins meiri fjöldi en árið áður en 1 umsókn var dregin til baka. Stærstur hluti styrksins fór til framleiðslu á Norðurlandi eystra eða 43,4% af heildarstyrkfjárhæð en 85,7% fjárhæðarinnar var vegna framleiðslu í ÍSAT bálki CA – Matvæla- og drykkjavöruiðnaður. Fjárhæð 10 hæstu styrkjanna nam samtals 92,7 m.kr. sem er 56,4% af heildarúthlutun.

Byggðastofnun hefur umsjón með verkefninu, móttöku og yfirferð umsókna en Fjársýsla ríkisins annast útgreiðslu. Hér má sjá þróun styrkjanna undanfarin fimm ár:

Tafla 1: Flutningsjöfnunarstyrkir 2019-2023

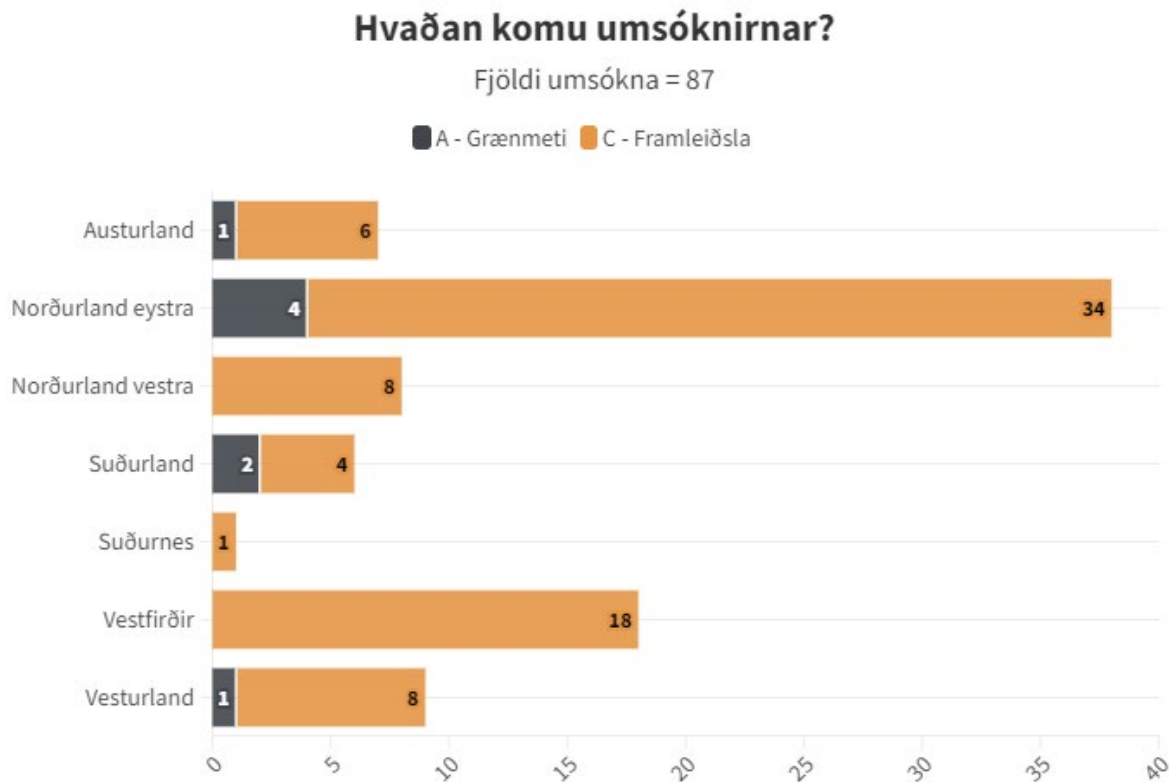
Ár	Fjöldi umsókna	Fjöldi Samþykkt	Synjað / afturkallað	Fjárhæð umsókna*	Greiddir styrkir*	Umsýslu-kostnaður*
2023	87	86	1	303,2	164,4	2,1
2022	80	72	8	306,6	164,4	2.3
2021	88	83	5	323,8	214,0	3.7
2020	92	86	6	285,7	163,6	3.0
2019	78	73	5	268,7	166,9	3.1

*Fjárhæðir eru í milljónum kr.

2.1. Yfirferð umsókna

Samkvæmt lögum nr. 160/2011 um svæðisbundna flutningsjöfnun hefur Byggðastofnun umsýsning með afgreiðslu flutningsjöfnunarstyrkja. Í því felst að auglýsa eftir umsóknum, taka á móti þeim og afgreiða.

Alls bárust 87 umsóknir, þar af 80 vegna framleiðslustarfsemi sem heyrir undir C-bálk íslensku atvinnugreinaflokkunarinnar, en umsóknir vegna grænmetisræktunar í A-bálki sömu flokkunar voru 7. Á mynd 1 má sjá fjölda umsókna skipt upp eftir landssvæðum og bálkum íslensku atvinnugreinaflokkunarinnar.

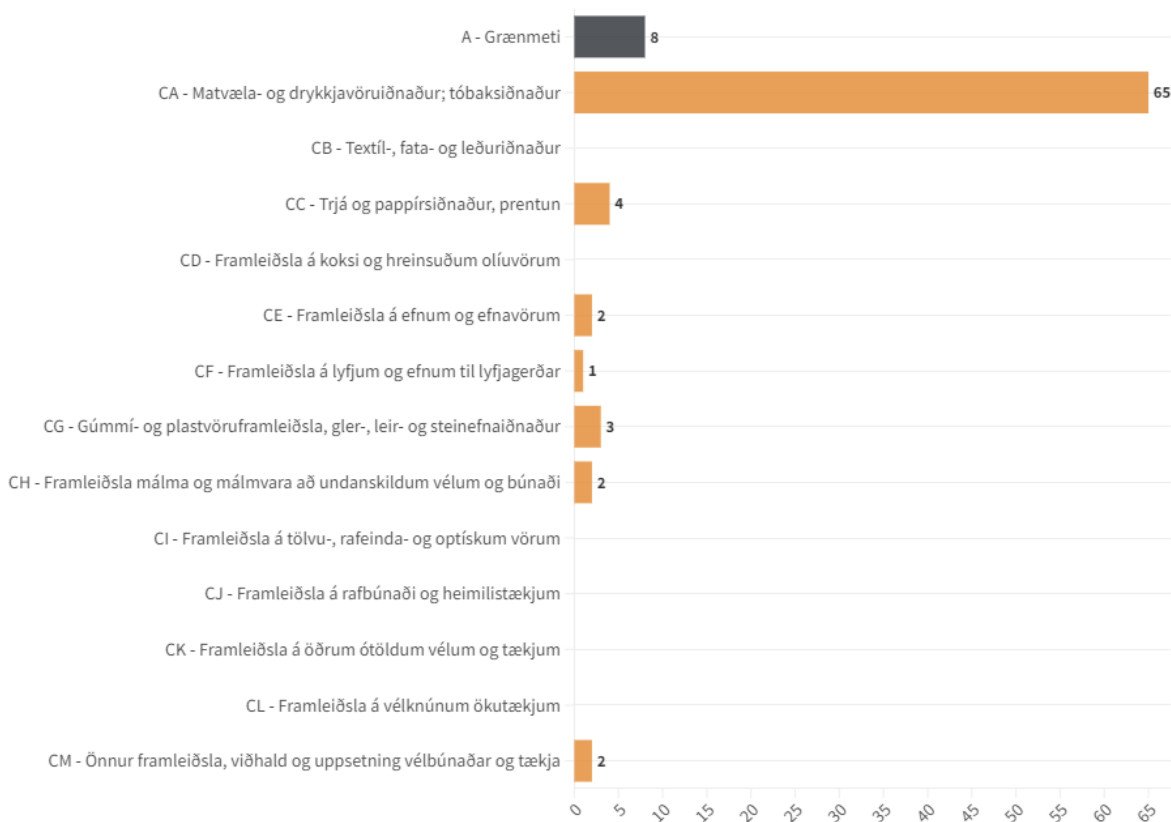

Mynd 1: Hvaðan komu umsóknirnar?

Á mynd 2 má sjá skiptingu umsókna niður á framleiðslustarfsemi þar sem CA-bálgur er áberandi stærstur líkt og hefur verið síðustu ár.

Atvinnugrein umsækjanda eftir ÍSAT bálk

Fjöldi umsókna = 87

Mynd 2: Fjöldi umsókna eftir atvinnugrein

Í fyrstu yfirferð á umsóknum er athugað hvort lágmarksgögnum hafi verið skilað inn. Þau gögn sem teljast vera lágmarksgögn og senda á inn með umsókn eru:

- Staðfesting sýslumanns um að umsækjandi skuldi ekki skatta eða gjöld til ríkis eða sveitarfélaga hér á landi.
- Afrit af skýrslunni VOG, frá CreditInfo. Skýrslan veitir upplýsingar um mál á vanskilaskrá, uppboðsmál, rekstrarsögu, kaupmála og fjárræðissviptingu en lögum samkvæmt eru ekki veittir styrkir til einstaklinga eða lögaðila sem hafa verið úrskurðaðir gjaldþrota á næstliðnum 5 árum fyrir dagsetningu umsókna.
- Stutt greinargerð um fyrirtækið og framleiðsluna. Tilgangurinn með þessu var að veita þeim sem fer yfir umsóknina nánari upplýsingar um framleiðsluna og starfsemi viðkomandi framleiðsluaðila og hvaða vörur það eru sem falla undir hálfunnar, eða fullunnar framleiðsluvörur.
- Útfyllt umsóknarskjal, með upplýsingum um allan styrkhæfan flutningskostnað. Þar á að koma fram fyrir hvern styrkhæfan flutning; flutningsaðili, númer fylgibréfs, dagsetning, hvaðan var sent, sendandi, hvert var sent, móttakandi, reikningsupphæð með olúgjaldi en án vsk. og annarra gjalda, magn, lýsing á vöru og vegalengd. Hjá flestum flutningsaðilum er hægt að fá rafrænt yfirlit yfir alla flutninga með megininu af þessum upplýsingum. Þá þurfa umsækjendur að flokka hverja línu eftir því hvort er um að ræða hálfunna eða fullunna vöru.

Á umsóknareyðublaðinu þurftu umsækjendur að haka við staðfestingu á yfirlýsingu þess efnis að styrkur til styrkþega fari ekki yfir þá fjárhæð sem getið er um í 3. mgr. 6. gr. laga nr. 160/2011.¹

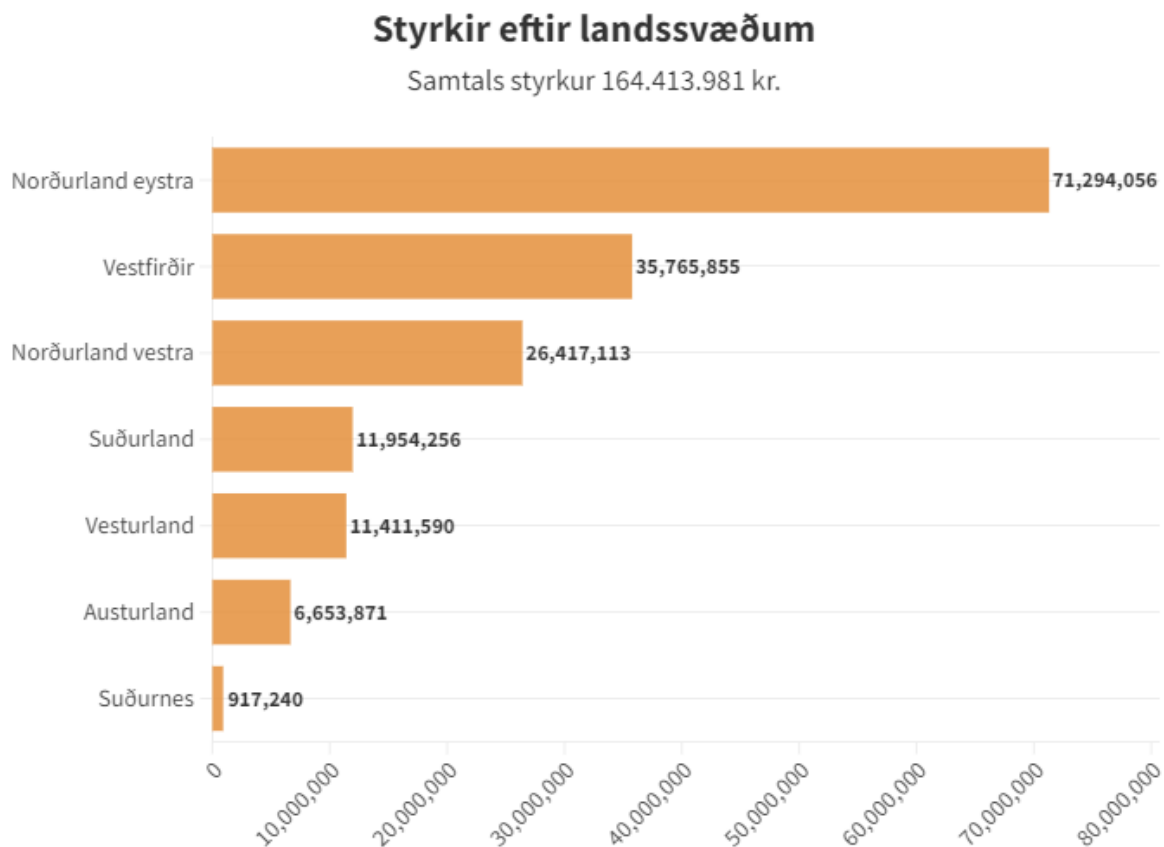
Með því að fá yfirlit yfir styrkhæfan flutning í excel skjali er auðvelt að flokka upplýsingar við yfirferð. Skjalið athugar sjálfkrafa hvort umsóttir flutningar séu styrkhæfir, m.a. með tilliti til vegalengdar og innihalds sendingar. Þá eru aðilar valdir af handahófi og óskað eftir reikningum til að stemma af færslur af handahófi sem er að finna í skjölunum til að athuga hvort að upplýsingarnar stemmi.

2.2. Afgreiðsla umsókna

Af þeim 87 umsóknum sem bárust voru 76 samþykktar en 1 afturkölluð. Ástæður fyrir afturköllun voru að viðkomandi fyrirtæki höfðu farið yfir eða verið mjög nálægt 200.000 EUR á þriggja ára tímabili.

Heildarfjárhæð umsókna nam 303,2 m.kr. en eftir afturköllun fór sú fjárhæð niður í 300,9 m.kr.

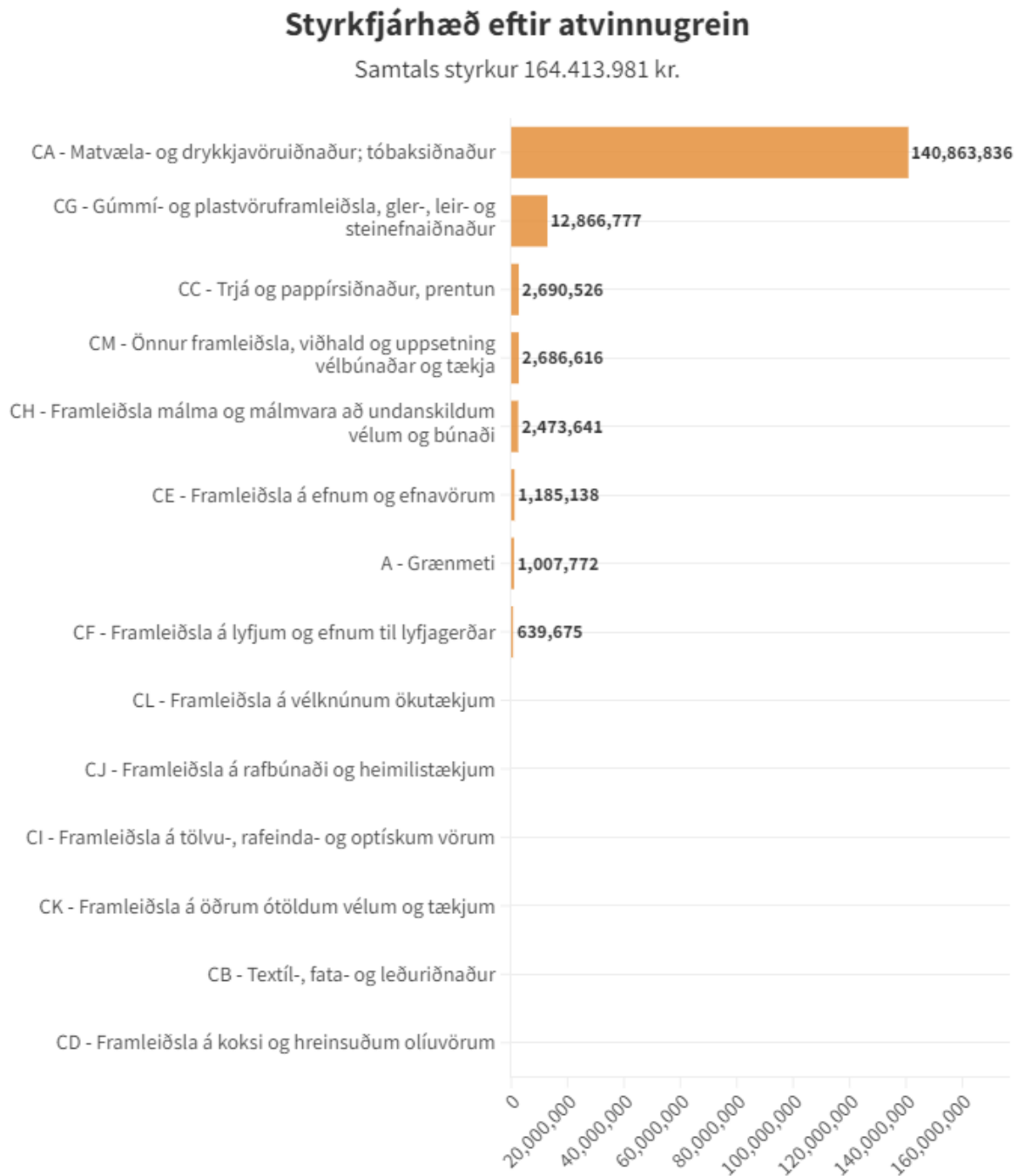
Þar sem samþykktar umsóknir voru hærri en fjárveiting ársins, að frádregnum kostnaði Byggðastofnunar, voru styrkgreiðslur lækkaðar hlutfallslega í samræmi við það, sbr. 4. mgr. 6. gr. laga nr. 160/2011. Af samþykkttri fjárhæð, 300,9 m.kr., voru 164,4 m.kr. greiddar til styrkþega eða 54,6%. Á mynd 3 má sjá skiptingu styrkja eftir landssvæðum.

Mynd 3: Styrkir eftir landssvæðum

¹ Flutningsjöfnunarstyrkir til hvers framleiðanda skulu aldrei vera hærri en sem nemur 200.000 EUR á þriggja ára tímabili.

Á mynd 4 má svo sjá styrkfjárhæð flokkaða eftir atvinnugreinum:

Mynd 4: Styrkfjárhæð eftir atvinnugrein

Stærstur hluti styrkja, eða um 140,9 m.kr. (85,7%), var til aðila í matvæla- og drykkjarvöruíðnaði. Er það eins og hefur verið undanfarin ár. Ástæðurnar eru bæði fjöldi aðila í þessari framleiðslu er á landsbyggðinni og kostnaður vegna flutnings á hráefni til vinnslu er mikill.

2.3. Tíu hæstu styrkirnir

Tíu hæstu styrkirnir eru 56,4% af fjárhæð greiddra styrkja eða 92,7 m.kr. Í töflu 2 má sjá þá 10 aðila sem fengu hæstan styrk:

Tafla 2: 10 hæstu styrkirnir – yfirlit yfir framleiðendur

Framleiðandi	Svæði	Framleiðslustarfsemi	Fjárhæð (m.kr.)
Samherji hf.*	Norðurland eystra	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	21,4
Kaupfélag Skagfirðinga*	Norðurland vestra	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	11,3
Steinull hf.	Norðurland vestra	CG - Gúmmí- og plastvöruframleiðsla, gler-, leir- og steinefnaiðnaður	10,6
Kjarnafæði Norðlenska hf.*	Norðurland eystra	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	9,8
Skinney Þinganes hf.	Suðurland	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	8,7
Arna ehf.	Vestfirðir	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	8,0
GPG Seafood ehf.	Norðurland eystra	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	8,0
Coca-Cola Europacific Partners	Norðurland eystra	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	5,1
Gjögur hf.	Norðurland eystra	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	5,0
Fóðurverksmiðjan Laxá hf	Norðurland eystra	CA - Matvæla- og drykkjavöruiðnaður; tóbaksiðnaður	4,9

*Heildarstyrkur móðurfélags og tengdra félaga

Ef flokkað er út frá landssvæðum þá eru sex af þessum tíu styrkjum til aðila á Norðurlandi eystra og eru þeir með um 58,3% af fjárhæðinni. Um er að ræða fyrirtæki í matvæla- og drykkjarframleiðslu.

Tafla 3: 10 hæstu styrkirnir eftir landssvæðum

Svæði	Fjárhæð (m.kr.)	Hlutfall
Austurland	0	0%
Norðurland eystra	54,1	58,3%
Norðurland vestra	21,9	23,7%
Suðurland	8,7	9,3%
Suðurnes	0	0%
Vestfirðir	8,0	8,7%
Vesturland	0	0%
Samtals	92,7	100%

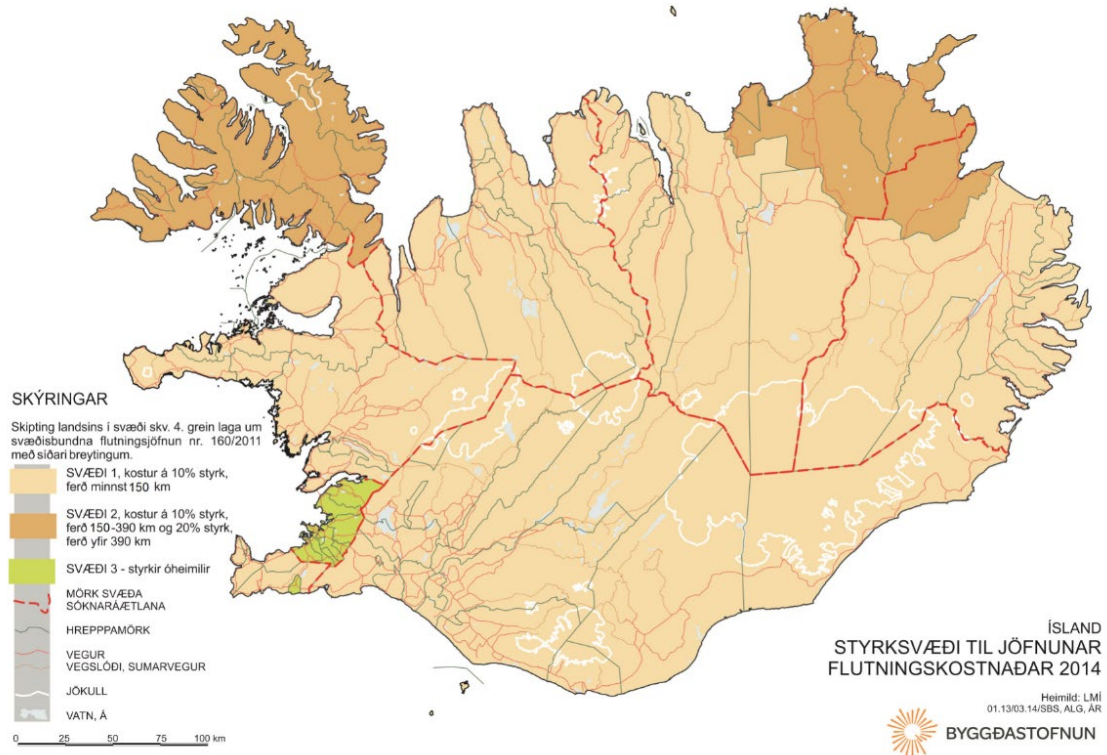
Ef flokkað er út frá atvinnugreinum þá er það ÍSAT-bálgur CA (Matvæla- og drykkjavöruviðnaður; tóbaksiðnaður) sem er með stærstan hluta eða 89% af heildarfjárhæð 10 hæstu styrkjanna.

Tafla 4: 10 hæstu styrkirnir eftir atvinnugreinum

	ÍSAT Bálgur	Fjárhæð (m.kr.)	Hlutfall
	A - Grænmeti	0	0%
	CA - Matvæla- og drykkjavöruviðnaður; tóbaksiðnaður	82,1	89%
	CC - Trjá og pappírsiðnaður, prentun	0	0%
	CE - Framleiðsla á efnum og efnavörum	0	0%
	CF - Framleiðsla á lyfjum og efnum til lyfjagerðar	0	0%
	CG - Gúmmí- og plastvöruframleiðsla, gler-, leir- og steinefnaðiðnaður	10,6	11%
	CH - Framleiðsla málna og málmvara að undanskildum vélum og búnaði	0	0%
	CK - Framleiðsla á öðrum ótöldum vélum og tækjum	0	0%
	CM - Önnur framleiðsla, viðhald og uppsetning vélbúnaðar og tækja	0	0%
	Samtals	92,7	100%

2.4. Svæðisskipting umsókna

Landinu er skipt upp í svæði 1, svæði 2 og höfuðborgarsvæðið. Aðeins framleiðendur á svæðum 1 og 2 geta sótt um styrk. Þeir sem eru á svæði 1 geta sótt um 10% endurgreiðslu á styrkhæfum flutningskostnaði af flutningi umfram 150 km. Á svæði 2 er hægt að sækja um 10% endurgreiðslu á styrkhæfum flutningskostnaði af flutningi sem er 150-390 km en 20% ef farið er lengra en 390 km. Nánari skilyrði um styrkhæfan flutning má finna í reglugerð 121/2019 um flutningsjöfnunarstyrki. Á mynd 5 má sjá hvernig landinu er skipt upp.

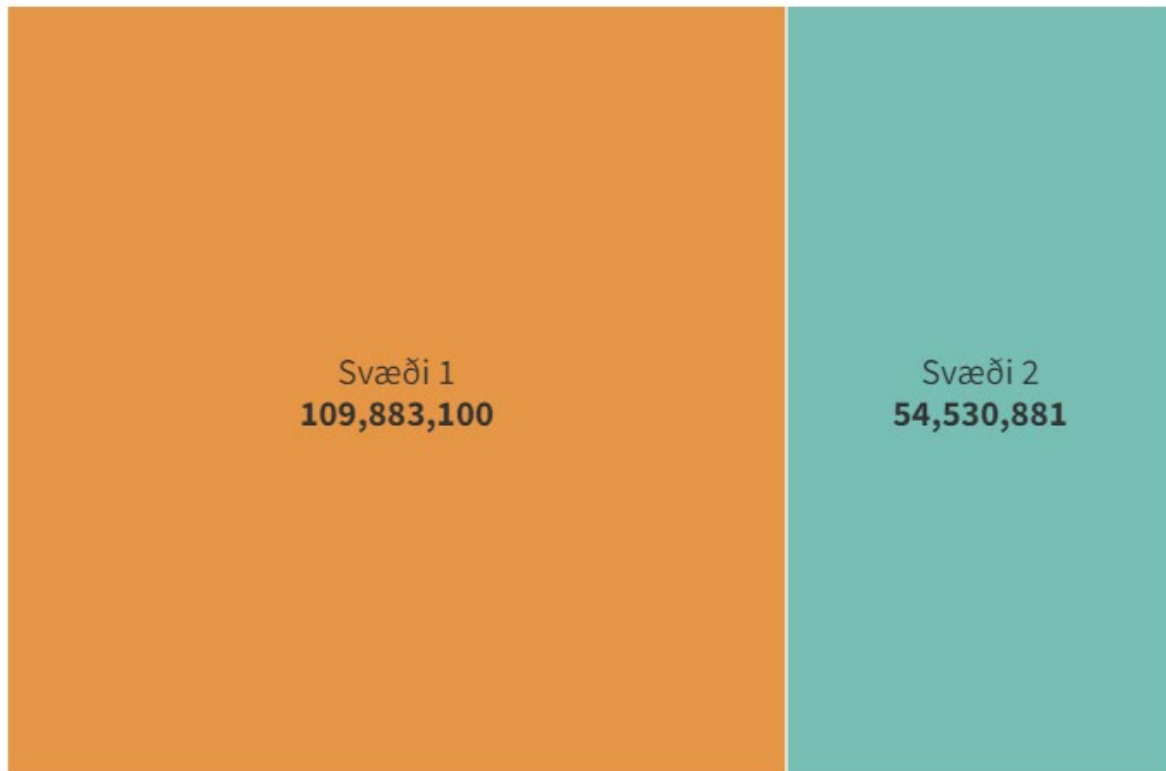
Mynd 5: Styrksvæði

Á mynd 6 má sjá hvernig styrkimir skiptast á milli svæði 1 og 2.

Skipting styrkja á milli svæða

Samtals styrkur 164.413.981 kr.

Mynd 6: Skipting styrkja á milli svæða

Skiptingin breytist svæði 1 í hag frá árinu áður en nú er svæði 1 með um 67% af heildarstyrkjum en á síðasta ári var svæði 1 með um 58%.

2.5. Umsjón og kostnaður

Í samræmi við 8. gr. laga um svæðisbundna flutningsjöfnun hefur Byggðastofnun umsjón með móttöku og yfirferð umsókna. Útgreiðsla styrkjanna fór í gegnum Fjársýslu ríkisins.

Áfallinn kostnaður Byggðastofnunar, vegna umsýslu umsókna árið 2023 var 2.086.013 kr. sem samsvarar 137,5 klukkustunda vinnu á tímakaupi 15.171 kr. samkvæmt gjaldskrá. Kostnaðurinn var um 90% af kostnaði síðasta árs og er helsta ástæðan sú að nýtt umsóknarferli og nýtt umsóknarskjal gerðu yfirferð talsvert skilvirkari og fljótlegri en áður. Umsóknir komu betur unnar frá umsækjendum og minni tími fór í samskipti. Þá var ekki farið í heimsóknir til fyrirtækja vegna síðustu úthlutunar og því enginn kostnaður sem hlýst af því. Um helmingur kostnaðarins fór í undirbúning á nýju ferli og helmingur í yfirferð, svo búast má við því að kostnaður við næstu úthlutun verði lægri.

3. Flutningsjöfnunarstyrkur vegna sölu olíuvara

Breytt lög tóku gildi 1. janúar 2021 og var fyrsta úthlutun árið 2022. Í byrjun árs 2022 var öllum söluaðilum olíuvara innan landsteinanna boðinn fundur og kynning á nýju fyrirkomulagi. Á fundunum var farið yfir regluverkið, umsóknarferlið kynnt og gefin dæmi um hvernig útreikningur fer fram í reiknilíkaninu.

Önnur úthlutun var nú árið 2023 vegna sölu á árinu 2022. Alls bárust 4 umsóknir sem allar voru samþykktar.

3.1. Yfirferð umsókna

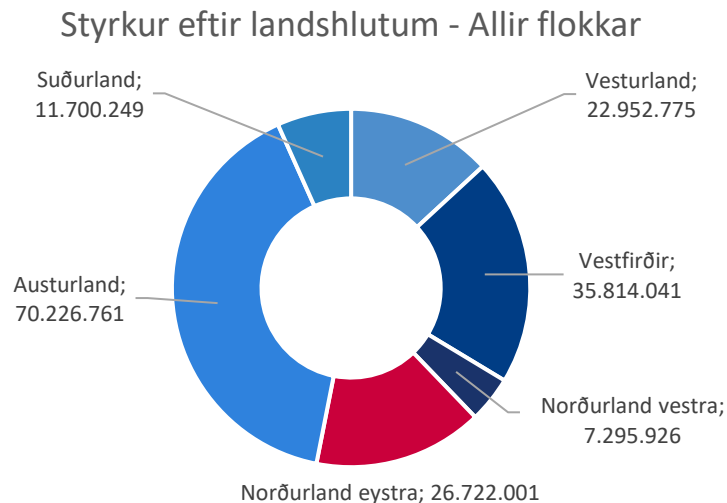
Í fyrstu yfirferð á umsóknum er athugað hvort lágmarksgögnum hafi verið skilað inn. Þau gögn sem teljast vera lágmarksgögn og senda á inn með umsókn eru:

- Excel skjal þar sem fram kemur nafn, kennitala og lögheimili söluaðila ásamt upplýsingum um selt magn af hverjum flokki olíuvara á þeim sölustað sem sótt er um.
- Staðfesting á að styrkþegi skuldi ekki skatta eða gjöld til ríkis eða sveitarfélaga hér á landi.
- Staðfesting á að styrkþegi hafi ekki verið úrskurðaður gjaldþrota á næstliðnum fimm árum frá dagsetningu umsóknar.
- Staðfesting á uppruna sölutalna í excel skjali. Þetta má gera með því að fá endurskoðanda til að staðfesta ferlið og tölurnar eða bóka fund þar sem starfsmaður Byggðastofnunar fær kynningu á ferlinu og getur beðið um stikkprufur beint úr viðeigandi kerfum þar sem gögnin eiga sinn uppruna.

3.2. Afgreiðsla umsókna

Þegar öll gögn hafa verið staðfest eru þau afrituð inn í reiknilíkan ásamt forsendum ársins um fjárheimildir, umsýslukostnað Byggðastofnunar og hliðarskilyrði úr lögum og reglugerðum. Reiknilíkanið reiknar styrki í hverjum flokki og á hverjum sölustað fyrir sig á nokkrum sekúndum og skiptir á milli söluaðila.

Umsóknir voru 5 og voru þær allar samþykktar. Fjárveiting var 175.000.000 kr. og var 174.711.751 kr. úthlutað eftir að umsýslukostnaður Byggðastofnunar hafði verið dreginn frá. Sjá má styrkveitingu eftir landshlutum á mynd 7:

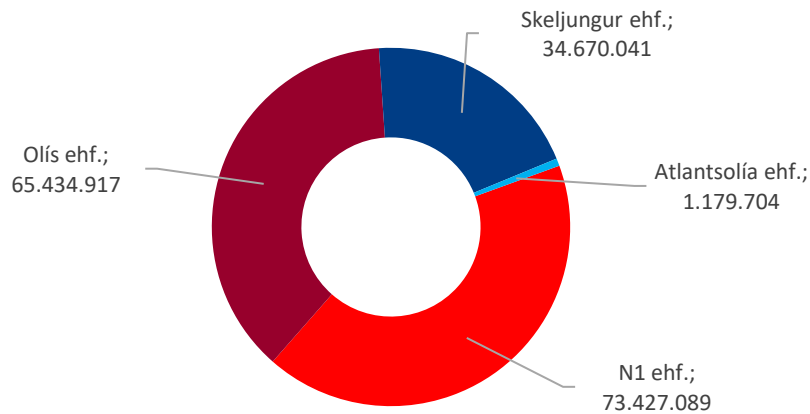

Mynd 7: Styrkur eftir landshlutum - allir flokkar

3.3. Tíu hæstu styrkirnir

Þar sem umsækjendur voru eingöngu fjórir voru tíu hæstu styrkirnir 100% af heildarúthlutun. Skiptingu á milli umsækjenda má sjá á mynd 8:

Styrkur eftir umsækjendum

Mynd 8: Styrkur eftir umsækjendum

3.4. Umsjón og kostnaður

Í samræmi við 8. gr. laga um svæðisbundna flutningsjöfnun hefur Byggðastofnun umsjón með móttöku og yfirferð umsókna. Útgreiðsla styrkjanna var einnig af hendi Byggðastofnunar. Áfallinn kostnaður Byggðastofnunar, vegna umsýslu árið 2023 var 288.249 kr. sem samsvarar 19 klukkustunda vinnu á tímakaupi 15.171 kr. samkvæmt gjaldskrá Byggðastofnunar. Kostnaðurinn er tæplega 30% af því sem hann var vegna fyrstu úthlutunar og mikið lægri en kostnaður við rekstur flutningsjöfnunarsjóðs olíuvara á sínum tíma. Gera má ráð fyrir því að kostnaður við næstu úthlutun verði svipaður.